

Další vzdělávání obyvatel Prahy pohledem jeho poskytovatelů a účastníků

Závěry z kvalitativních šetření

Pavel Kuchař, CHEVAL s.r.o.

Červen 2008

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a hlavním městem Prahou. Projekt realizuje Respekt institut, o. p. s.

Cílem rozhovorů jak s poskytovateli vzdělávacích služeb, tak s jejich účastníky, bylo získat poznatky o současných trendech v oblasti celoživotního vzdělávání obyvatel Prahy a doplnit jimi informace získané z kvantitativního šetření. V případě poskytovatelů bylo dalším cílem shromáždit poznatky, využitelné v procesu medializace dalšího vzdělávání (která byla hlavním cílem celého projektu), v případě uživatelů šlo o reflexi osobních zkušeností, motivace, očekávání a výskytu možných bariér v oblasti celoživotního vzdělávání obyvatel Prahy.

Rozhovory probíhaly na základě scénářů, které se pro obě skupiny účastníků poněkud lišily. Jejich struktura je patná z následujících závěrů.

Závěry z šetření poskytovatelů

Struktura nabízených vzdělávacích programů

Přetrvává zájem o tradiční jazyky (angličtina, němčina, francouzština, španělština), současně se ale začíná projevat i ve vztahu k novým, dosud nepříliš vyučovaným jazykům (čínština, japonština, arabština).

Stále více je patrný trend postupného přechodu od poptávky po základních znalostech ke znalostem strukturovaným podle odborné specializace zájemců.

Utváření konkurenčního prostředí

V nedávné minulosti již pro vlivem sílícího tržního prostředí proběhla selekce poskytovatelů u počítačového vzdělávání. Obdobná selekce ovšem dosud neproběhla v případě jazykového vzdělávání.

Nástin vývojových trendů

Jako jeden z nosných prvků dalšího vývoje jsou programy selektivního vzdělávání dětí a seniorů (případně obou skupin dohromady) a programy rekvalifikačního vzdělávání.

Současně roste ochota jednotlivců zaplatit více peněz za vyšší kvalitu poskytovaných kurzů.

Cílové skupiny

Ve strategii vzdělávacích firem nehrají příliš velkou roli, dominantní je zajištění firemního vzdělávání v uzavřených kurzech.

Informovanost

Mezi poskytovateli se různily názory na potřebu nového informačního portálu o vzdělávání s poukazem na dominantní pozici portálu Educify. Rozporně se stavěli také k roli tištěných médií, které ve srovnání s internetovou prezentací hodnotili jako nepříliš významnou.

Závěry z šetření účastníků

Rozdíly mezi kurzy, na nichž participuje zaměstnavatel a kurzy, které účastníci absolvují zejména na základě svého zájmu

Zaměstnavatelé podle účastníků kurzů vcelku dosti podporují kurzy nutné pro další výkon zaměstnání. V případě kurzů, které s vykonávanou prací nesouvisí, je jejich postoj k účasti svých zaměstnanců většinou spíše tolerantní.

Kurzy, spadající spíše do oblastí volného času, plní velmi důležitou kompenzační funkci ve vztahu k oboru pracovní činnosti (zejména u starších lidí jde o kurzy, které by je jednak naučily něco nového, ale současně by respektovaly jejich pracovní či sociální pozici).

Obě skupiny kurzů plní také důležitou sociální funkci, neboť umožňují kontaktovat se s lidmi se stejným zájmem, komunikovat s nimi a zařadit se tak do zájmově orientovaných sociálních sítí.

Očekávání

Absolutorium kurzů s participací zaměstnavatelů je obvykle podmínkou pro výkon práce sice důležitou, leč nikoliv základní. Obvykle nezakládá automatické zvýšení platu, neboť stále více firem pokládá absolvování kurzů za přirozenou součást zvyšování lidského kapitálu samotnými zaměstnanci.

Absolvování kurzů plní významnou funkci také ve zvyšování osobního sebehodnocení, kdy posiluje pocit, že se jeho účastník něco nového naučil, něco, co posílilo jeho prestiž osobní i pracovní. Důležitým argumentem je v této souvislosti také úvaha „někdy se to může hodit“.

Bariéry

Hlavní bariérou je nedostatek času. Finanční náročnost kurzů se projevuje zejména u těch, které jsou nějak výjimečné (oborem, lektory). Většinou ovšem neplatí rovnice „vyšší cena = vyšší kvalita“.

Potenciální bariérou může být také odmítavý postoj zaměstnavatele ke snaze zaměstnance nastoupit do kurzu, který, ač je spjat s vykonávanou prací či přímo pracovním místem, může narušit jeho pracovní režim.

Informovanost

Obecných, základních informací je dostatek, v případě specifického zájmu je třeba je vyhledávat. Pro ty, kteří mají zkušenost s dalším vzděláváním, je vhodnější souhrnné předávání informací než dávková forma.

Nezbytností u většiny kurzů je ověřování spolehlivosti informací, poskytovaných v rámci reklamy, z jiných zdrojů (nejčastěji od jejich účastníků).

Role médií

Nejdůležitějším médiem je internet, ostatní média hrají pro ty, kteří mají zkušenost s dalším vzděláváním, spíše okrajovou roli. Pro ty, kteří zatím takové zkušenosti nemají, má ovšem každé médium svůj význam.

Jako nejúčinnější se jeví přímé upoutávky nebo zmínky o vzdělávacích kurzech v televizi či články na dané téma (*viz pořad ČT StarDance, po jehož zahájení výrazně stoupl zájem o taneční kurzy*).

Jedním z nejvýznamnějších zdrojů informací o vzdělávání v případě novin jsou specializované přílohy (*LN*). Média by měla plnit nejen funkci informátora o kurzech, ale také přímo některé informace zprostředkovávat.

Média by mohla za určitých okolností plnit také motivační funkci. Uváděn byl příklad voucherů v určité ceně na absolvování vzdělávacího kurzu dle vlastního výběru jako bonus pro předplatitele novin či časopisů.

Závěr

Projekt přinesl jak řadu nových poznatků, týkajících se dalšího vzdělávání, tak umožnil zpřesnit na populaci obyvatel Prahy ty, které byly získány jinými výzkumnými aktivitami (většinou na celostátní úrovni zjišťování). V kvantitativním výzkumu se shromáždila reprezentativní data, pokrývající hlavní souvislosti účasti v dalším vzdělávání. Kvalitativní rozhovory je pak rozšířily o dimenzi subjektivních názorů, postojů a individuálních zkušeností.

Ve stejných obrysech je možné se tomuto tématu věnovat i nadále. Jednak bude jistě užitečné po určité době (cca 3-5 letech) podobné kvantitativní šetření zopakovat a získat tak možnosti posouzení vývojových tendencí. Vedle toho by bylo užitečné věnovat pozornost i dílčím souvislostem dalšího vzdělávání, např. postojům zaměstnavatelů.